

Javna politika promicanja ravnopravnosti spolova

Piljek, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:860055>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-03**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE

PRIJEDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ JAVNE UPRAVE

Mia Piljek

JAVNA POLITIKA PROMICANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

ZAVRŠNI RAD

Mentorica: izv. prof. dr. sc. Antonija Petričušić

Zagreb, kolovoz 2024.

Izjava o izvornosti

Ja, **Mia Piljek**, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Mia Piljek

SAŽETAK

U ovom radu biti će predstavljene javne politike promicanja rodne ravnopravnosti i institucije koje djeluju na tom području. Na samom početku bit će objašnjeno što je to uopće javna politika te razlika između politike rodne ravnopravnosti i rodno osviještene politike. Od institucija spomenuti će se najvažnije kao što su pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, Vladin Ured za ravnopravnost spolova i Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora. Osim toga, ukratko će biti obrađeni najvažniji dokumenti vezani uz područje ravnopravnosti spolova. Nakon toga, biti će predstavljene europske javne politike promicanja ravnopravnosti spolova, odnosno kako ih provodi Europska unija, ali i Vijeće Europe. Uz to, biti će pružen kratak pregled najvažnijih strategija za ravnopravnost spolova. Kao posljednja biti će razrađena hrvatska javna politika promicanja ravnopravnosti spolova, odnosno što Republika Hrvatska čini u borbi protiv rodne neravnopravnosti.

Ključne riječi: *javna politika, rodna ravnopravnost, Europska unija, Republika Hrvatska*

ABSTRACT

In this paper it will be presented public policy on promotion of gender equality and institutions that are acting in this area. In the very beginning it will be explained what is public policy in general and the difference between gender equality policy and gender-aware policy. It will be also mentioned the most important institutions like Ombudsman for gender equality, Government Office for gender equality and Committee of the Parliament for gender equality. After that, it will be presented European public policy on promotion of gender equality and how it is operated in European Union, but also in Council of Europe. Also, it will be given a short summary of the most important strategies for gender equality. At last it will be elaborated Croatian public policy on promotion of gender equality and what does Croatia do against the gender inequality.

Keywords: *public policy; gender equality; European union; Republic of Croatia*

Sadržaj

1. UVOD	2
2. KAKO SE DOSTIŽE RAVNOPRAVNOST SPOLOVA PROVEDBOM JAVNIH POLITIKA?	2
3. EUROPSKE JAVNE POLITIKE PROMICANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA.....	10
3.1. Europska unija	10
3.2. Vijeće Europe.....	14
4. HRVATSKA JAVNA POLITIKA PROMICANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA.....	15
4.1. Ustav Republike Hrvatske i ravnopravnost spolova	15
4.2. Zakon o ravnopravnosti spolova	16
4.3. Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine	19
4.4. Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za razdoblje do 2024. godine	24
5. ZAKLJUČAK.....	27
LITERATURA.....	29

1. UVOD

Tema ovoga rada je problematika rodne neravnopravnosti, odnosno zašto je rodna ravnopravnost bitna, koji su uzroci i posljedice rodne neravnopravnosti te koje se politike i mjere poduzimaju u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji u borbi protiv iste. Posljedice spomenutog fenomena zahvaćaju ogroman broj žena diljem svijeta, a sa sobom nose diskriminaciju, nasilje nad ženama, nemogućnost ostvarivanja potencijala žena i općenito lošiju kvalitetu života. Upravo zato, javne politike promicanja rodne ravnopravnosti glavni su fokus ovog rada. Istraživačko pitanje koje će biti odgovoreno u sklopu ovog rada glasi – *Koje se javne politike promicanja rodne ravnopravnosti provode u Republici Hrvatskoj i Europskoj uniji te dodatno koje institucije djeluju u toj interesnoj sferi i kako?* Metoda koja će se koristiti u pisanju ovog rada je analiza postojećih dokumenata i informacija. U prvom poglavlju nakon uvoda biti će pružene osnovne definicije potrebne za razumijevanje ovog rada te objašnjeno kako se dostiže ravnopravnost spolova provedbom javnih politika i koje institucije djeluju na tom području. U sljedećem poglavlju biti će spomenute europske javne politike promicanja ravnopravnosti spolova s naglaskom na institucije Europske unije i Vijeća Europe. Konačno, biti će predstavljena hrvatska javna politika promicanja ravnopravnosti spolova te koje je korake Republika Hrvatska poduzela u borbi protiv rodne neravnopravnosti. Rad će se zaokružiti zaključkom sa kratkim pregledom svega napisanoga te osobnim stavom autora.

2. KAKO SE DOSTIŽE RAVNOPRAVNOST SPOLOVA PROVEDBOM JAVNIH POLITIKA?

U ovom dijelu rada bit će prikazano na koji način se dostiže ravnopravnost spolova provedbom javnih politika. Prije toga nužno je pružiti definiciju javne politike u okviru kojih se i rješava problem neravnopravnosti spolova. Dakle, javne politike su sadržajna (konkretna) dimenzija političkoga, „način postupanja političke sfere u rješavanju problema koji postoje u nekoj zajednici“ (Petak, 2008: 445). Nadalje, javne politike predstavljaju okvir djelovanja temeljenog na unaprijed konstruiranom planu čiji je cilj pronaći soluciju nekog problema u zajednici. Javne politike su zapravo racionalne i predstavljaju izbor između dostupnih alternativa (Petak, 2008: 445). Prije prelaska na sljedeći dio rada, treba napraviti jasnu razliku između politika rodne ravnopravnosti i rodno osviještene politike. Prvo, budući da je ravnopravnost spolova jednakost muškarca i žene u svim područjima javnog i privatnog života s jednakim mogućnostima, politike rodne ravnopravnosti usmjerene su na osiguravanje jednakih prava i tretmana za sve rodove te uklanjanje nejednakosti u društvu. Podrazumijevaju zakonodavne i institucionalne mjere za istovremeno suzbijanje diskriminacije žena i promoviranje prava žena. S druge strane,

rodno osviještene politike uzimaju u obzir i priznaju da rodne razlike postoje. Upravo zato prilagođavaju politike potrebama žena, muškaraca i ostalih rodni identiteta. Dakle, rodno osviještene politike konstruiraju se uzimajući u obzir specifične izazove i potencijalne posljedice za određeni rod. Konačno, valja napomenuti da su prava žena istovjetna svim ljudskim pravima kakva su navedena u Općoj deklaraciji o ljudskim pravima te dodatno pojašnjena u UN-ovoj Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW). Na provedbi politike ravnopravnosti spolova djeluju brojne institucije od kojih će najvažnije za Hrvatsku i Europu biti navedene i objašnjene dalje u radu.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova djeluje prema Zakonu o ravnopravnosti spolova te ostalih propisa o ravnopravnosti spolova. Osim toga, djeluje po pritužbama građana, odnosno građanki, na pretrpljenu diskriminaciju na temelju spola ili spolne orijentacije. Prema Zakonu o ravnopravnosti spolova razmatra slučajeve u kojima su prekršena načela ravnopravnosti spolova. Spomenuta kršenja ravnopravnosti spolova mogu biti počinjena od strane tijela državne uprave, jedinica lokalne i regionalne samouprave te uz to ostalih pravnih i fizičkih osoba (prs.hr, 2024). Upravo zato, pravobraniteljica za ravnopravnost spolova dužna je redovito upozoravati i predlagati aktivnosti kako bi se osiguralo poštivanje Zakona o ravnopravnosti spolova. U tom smjeru, njezina dužnost uključuje praćenje mjera i odluka koje institucije provode u skladu s djelovanjem pravobraniteljice. Ako se zahtjevi pravobraniteljice ne poštuju, pravobraniteljica može zatražiti nadzor nad određenim institucijama. Nadalje, ukoliko pravobraniteljica utvrdi nepoštivanje, odnosno povredu odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova s obilježjima kaznenog djela ona mora podnijeti prijavu nadležnom državnom odvjetništvu. Ako pravobraniteljica ustanovi da je povrijeđeno načelo ravnopravnosti spolova ona tada može predložiti pokretanje postupka ocjene ustavnosti zakona (prs.hr, 2024).

Provođenje odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova osigurava i Vladin Ured za ravnopravnost spolova. Ured za ravnopravnost spolova osigurava provođenje Zakona o ravnopravnosti spolova koordinirajući aktivnosti kojima je cilj uspostavljanje ravnopravnosti spolova te štiti i promiče ravnopravnost spolova. Nadalje, predlaže Vladi Republike Hrvatske donošenje ili izmjene zakona te uz to donosi i provodi nacionalnu politiku za promicanje spolne ravnopravnosti. Osim toga, provodi istraživanja i analize usklađenosti i primjene Zakona o spolnoj ravnopravnosti. Ured za ravnopravnost spolova osim s Vladom surađuje i s nevladinim udrugama (NGOs) koje djeluju u području ravnopravnosti spolova (ravnopravnost.gov.hr, 2024). Važnu ulogu ima i u promicanju znanja i svijesti o spolnoj ravnopravnosti. Konačno, svake dvije godine izvještava Vladu Republike Hrvatske o svojim aktivnostima prethodne

godine, ali i o trenutnom stanju stvari po pitanju ravnopravnosti spolova. Osim s Vladom Republike Hrvatske surađuje i s jedinicama lokalne i regionalne samouprave brinući o koordinaciji djelovanja županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova. Nadovezujući se na djelovanje pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, njoj u njezinom radu asistira upravo Ured za ravnopravnost spolova pripremajući predstavke stranaka o povredama odredbi Zakona o ravnopravnosti spolova te ih zatim prosljeđuje pravobraniteljici (ravnopravnost.gov.hr, 2024).

Hrvatski sabor kao zakonodavno tijelo Republike Hrvatske koje se brine o donošenju i izmjeni Zakona o ravnopravnosti spolova u svoje djelovanje uključuje i Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora. Odboru za ravnopravnost spolova glavna uloga je utvrđivanje i praćenje provođenja politike, te poticanje Hrvatskog sabora na potpisivanje međunarodnih dokumenata o spolnoj ravnopravnosti i osiguravanju primjene istih. Sudjeluje u izradi, provedbi i analizi provedene nacionalne politike za ostvarenje ravnopravnosti spolova (ravnopravnost.gov.hr, 2024). Predlaže i programe mjera kako bi se osiguralo uklanjanje spolne diskriminacije, a potiče i ravnomjernu zastupljenost spolova u sastavu Sabora i njegovih radnih tijela. Potom, sudjeluje u izradi dokumenata o aktivnostima Republike Hrvatske tako što predlaže prilagodbu zakona i odredbi na način da odgovaraju standardima zakonodavstva Europske unije. Konačno, osigurava uvođenje i provedbu načela spolne ravnopravnosti u obrazovanju, zapošljavanju, poduzetništvu i zdravstvu. Dodatno, brine o istome i u socijalnoj politici, procesima odlučivanja, javnom informiranju i obiteljskim odnosima (ravnopravnost.gov.hr, 2024).

Po pitanju eliminacije spolne neravnopravnosti Republika Hrvatska od 1991. godine djeluje prema načelima i standardima UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena. Kao država potpisnica spomenute Konvencije, Hrvatska je kao i ostale države potpisnice dužna periodično podnijeti izvješće o provedbi odredbi Konvencije. Hrvatska je svoje četvrto i peto periodično izvješće predala kao skupno izvješće Odboru za uklanjanje diskriminacije žena Ujedinjenih naroda 2013. godine. 2015. godine Odbor za uklanjanje diskriminacije žena donio je zaključne primjedbe o spomenutom Četvrtom i petom periodičnom izvješću. Dalje u radu bit će navedene glavne točke zabrinutosti, ali i preporuke Odbora za uklanjanje diskriminacije žena donesene u prethodno spomenutom odgovoru na hrvatska izvješća. Primjerice, Odbor poziva Hrvatsku da prioritet stavi na zakonodavne i ostale mjere kojima bi se spriječilo da sociokulturalni stavovi, pogotovo oni vjerskog utemeljenja budu prepreka ostvarivanju ženskih prava. Osim toga, Odbor preporuča jačanje pravne edukacije i izgradnje kapaciteta namijenjenog pravnom sustavu. Preporuča se i podizanje svijesti žena o njihovim pravima i

poticanje žena na prijavljivanje slučajeva rodno-spolne diskriminacije. Preporuča se i povećanje ljudskih i financijskih resursa na svim razinama vlasti od državne do lokalnih te potpore radnim tijelima istih kako bi kvalitetnije funkcionirali u provedbi Konvencije (CEDAW, 2015: 2-3). Republiku Hrvatsku se potiče i na usvajanje privremenih mjera usmjerenih na žene u nepovoljnijem položaju, pogotovo na između ostalog Romkinje, žene u ruralnim područjima, žene s invaliditetom i starije žene. Hrvatska je pozvana da nastavi razvijati politiku informiranja javnosti s ciljem nadvladavanja stereotipa u zajednici o ulogama i odgovornosti žena u obitelji i društvu. Preporuča se ojačavanje institucionalnih kapaciteta Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Odbor je također preporučio žurno ratificiranje Istanbulske konvencije koja je u međuvremenu i ratificirana. Uz to, Hrvatsku se potiče na izradu jasno definiranih nacionalnih planova i brojne izmjene zakona i realnih praksi poput one dvostrukog uhićenja u slučajevima obiteljskog nasilja. Nadalje, odbor preporuča strožu regulaciju prostitucije i stvaranje adekvatnih institucionalnih mjera za mogućnost izlaska i zaštite žena od rizika organiziranog kriminala (CEDAW, 2015: 4-6).

S druge strane, što se tiče javno-političkog života žena državu se potiče na izmjenu izbornog sustava kako bi se osigurala zadovoljavajuća razina uključenosti žena. Ta preporuka je u međuvremenu usvojena, budući da izborne liste moraju imati minimalno 40% žena. U domeni javnog života država je pozvana da u većoj mjeri podrži lokalne ženske organizacije. Uz to, poželjna je revizija školskog kurikulumu u svrhu uklanjanja rodni stereotipa, adekvatno obrazovanje učenika o spolnom zdravlju, normaliziranje odabira netradicionalnih područja obrazovanja i uvođenje privremenih mjera u svrhu povećanja zastupljenosti žena u akademskom svijetu. Na taj način, poboljšati će se status žena u društvu. Odbor je preporučio poduzimanje mjera i na području radnih odnosa žena, primjerice uvođenjem rodno osviještene politike u svrhu uklanjanja rodne segregacije i zagovaranje provedbe načela jednake plaće za rad jednake vrijednosti. Potiče se uvođenje roditeljskog dopusta za očeve i osiguravanje kanala za zapošljavanje žena iz marginalnih skupina poput Romkinja (CEDAW, 2015: 7-8). Na području zdravstva preporučeno je osiguravanje neometanog pristupa žena uslugama zdravstvene skrbi prije i poslije pobačaja kako ne bi bile ograničene korištenjem prigovora savjesti. U tom smjeru, poželjno je opće pokrivanje pobačaja i kontracepcije zdravstvenim osiguranjem. Spominje se i dovođenje procesa porođaja na razinu odgovarajućih standarda (CEDAW, 2015: 9). Kako bi se poboljšalo socioekonomsko stanje žena potrebna je reforma javne politike kojom bi se osigurala adekvatna socijalna zaštita i posljedično kvalitetniji život žena u siromaštvu i starijoj dobi. Na području života žena u ruralnim područjima preporuka je

osiguranje pristupa zemlji i pripadajućim resursima i osnovnim socijalno-zdravstvenim uslugama. Ponajviše, poziva se državu na izgradnju vrtića u ruralnim područjima (CEDAW, 2015: 10).

Sljedeća preporuka odbora je poduzimanje mjera da bi se lezbijkama, biseksualnim i transrodnim ženama, ali i svim ostalim pripadnicama LGBTQIA+ zajednice osigurala odgovarajuća ljudska prava. U tom smjeru, potrebno je posebnu pozornost obratiti na obučavanje osoba zaposlenih u tijelima sudske i izvršne vlasti te ostalim javnim tijelima kako bi se neutralizirala spolno utemeljena diskriminacija. Uz to, potrebno je poduzimanje mjera zaštite od govora mržnje te efikasnog gonjenja počinitelja uz primjerene sankcije (CEDAW, 2015: 10).

Odbor preporuča i jasno provođenje određenih ciljeva i procesa da bi se osigurala naknada žrtvama seksualnog nasilja počinjenog za vrijeme ratnih zbivanja na području Jugoslavije devedesetih godina prošloga stoljeća. Sukladno tome, potrebno je uvođenje strožih mjera provođenja istraga i kažnjavanja svih počinitelja nasilja nad ženama bili oni privatne osobe, javne osobe ili pripadnici policije i vojske (CEDAW, 2015: 11).

Odbor se dotaknuo i procesa razvoda braka te predlažu dopunjavanje zakonskih okvira koji se odnose na skrbništvo nad djetetom u okolnostima nasilja jednog roditelja nad drugim. Primjerice, ovdje se nalaže da se ženino odbijanje suglasnosti s posjećivanjem djeteta radi počinjenog nasilja nad njom ne iskoristi protiv nje u procesu rastave braka. Također, preporuča se isključivanje obaveznog mirenja u slučajevima obiteljskog nasilja. Dodatno, treba poduzeti odgovarajuće pravne postupke koji bi osigurali uključivanje nematerijalne imovine stečene za vrijeme trajanja veze u zajedničku imovinu koja se u procesu razvoda braka ravnopravno dijeli (CEDAW, 2015: 12).

Da bi se ostvarila ravnopravnost žena i muškaraca koja je temeljno pravo svih ljudi u demokratskim zajednicama, osim što je nužno prepoznati ta prava, nužno ih je i efikasno primijeniti u svakom aspektu života – političkom, gospodarskom i kulturno-društvenom. Kako bi se to uistinu ostvarilo, Vijeće europskih općina i regija (CEMR) 2006. godine u suradnji s partnerima donosi Europsku povelju za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnoj razini. Ta Povelja poziva jedinice lokalne i regionalne vlasti na potpisivanje iste i provođenja obveza koje su utvrđene u samoj Povelji.

Budući da je spomenuta neravnopravnost obično plod povijesnih rodnih stereotipa u društvu, utemeljenih u obitelji, kulturi, obrazovanju i samom društvenom uređenju, upravo su lokalna i regionalna tijela najbliža i najprikladnija za suzbijanje postojanja neravnopravnosti. Ona su u okviru svoje nadležnosti zadužena za promicanje ravnopravnog društva. To potvrđuje i načelo supsidijarnosti koje je jedno od temeljnih načela funkcioniranja zakonodavnih institucija Europske unije. Načelo supsidijarnosti nalaže da se odluke u Europskoj uniji donose na najbližoj mogućoj razini građanima ukoliko je i najefikasnija. Drugim riječima, Europska unija po tom načelu smije djelovati samo kada je njezino djelovanje učinkovitije od djelovanja na nižim razinama vlasti (eur-lex-europa.eu, 2024).

Europsku povelju za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnoj razini potpisali su i brojni hrvatski gradovi i općine pa će u ovom radu biti ukratko predstavljena osnovna načela i odredbe Povelje. Dakle, potpisnici Povelje priznaju načelo ravnopravnosti žena i muškaraca kao temeljno pravo koje su lokalne i regionalne uprave dužne provoditi u svim područjima njihove nadležnosti bilo to otvaranjem prilika ili uklanjanjem diskriminacije (CEMR, 2006: 7). Nadalje, kako bi se osigurala ravnopravnost žena i muškaraca lokalne i regionalne uprave moraju obratiti pozornost na sve oblike diskriminacije, a ne samo na rodnu. Oblici diskriminacije na koje moraju obratiti pozornost su diskriminacije temeljene na razlikama u rasi, etničkom ili društvenom podrijetlu, boji kože, vjeri, političkom i ostalim mišljenjima, imovinskom stanju, invaliditetu, dobi, seksualnoj orijentaciji ili pripadnosti nacionalnoj manjini. Sljedeće načelo na koje potpisnici Povelje pristaju je zastupljenost žena i muškaraca u odlučivanju kao preduvjet demokratskom društvu. Naredno načelo je nužnost uklanjanja rodnih stereotipa kako bi se postigla ravnopravnost žena i muškaraca. Peto načelo Povelje nalaže da je za poboljšanje ravnopravnosti žena i muškaraca nužno uključiti rodnu osviještenost u sve aktivnosti lokalne i regionalne samouprave. Konačno načelo Povelje nalaže da su planovi i programi djelovanja za koje su osigurana odgovarajuća sredstva nezaobilazno oruđe za postizanje ravnopravnosti žena i muškaraca. Hrvatske županije potpisnice Povelje su Bjelovarsko-bilogorska, Brodsko-posavska, Dubrovačko-neretvanska, Istarska, Koprivničko-križevačka, Krapinsko-zagorska, Ličko-senjska, Međimurska, Primorsko-goranska, Sisačko-moslavačka, Virovitičko-podravska, Vukovarsko-srijemska, Zagrebačka i Šibensko-kninska županija. Veći gradovi potpisnici Povelje su Zagreb, Dubrovnik, Trogir, Opatija, Osijek, Rijeka i Vukovar. Predstavljanje detaljne analize odredaba Povelje izlazi iz okvira ovog rada pa će dalje u radu biti spomenuta područja u kojima županije i gradovi potpisnici Povelje moraju djelovati kako

bi osigurali ostvarenje svih načela i odredaba iste.¹ Hrvatski gradovi i županije potpisnice ove Povelje brinu o jednakim pravima žena i muškaraca u političkom zastupanju i sudjelovanju u javno-političkom životu zajednice. Vođa županije ili grada obvezuje sebe i cjelokupno javno tijelo na kontinuirano zagovaranje ravnopravnosti i borbu protiv raznih društveno ukorijenjenih stereotipa. Potpisnik se obvezuje na osiguravanje kvalitetne uprave i dostupnosti savjetovanja svima koji to žele. Uz to, potpisnik je dužan za svako od svojih područja u skladu sa svojim resursima i vremenskim okvirom izvršavati rodne procjene prema odredbama Povelje. Potpisivanjem Povelje zabranjuje se bilo kakav oblik diskriminacije te se obvezuje javno tijelo na neutraliziranje svih nepovoljnih položaja pojedinaca u društvu. Potpisnik se usvajanjem Povelje obvezuje na provedbu načela određenih Poveljom i u tijelima javne uprave kao radnom mjestu. Isto se odnosi i na procese javne nabave i izdavanja ugovora. Odredbe Povelje odnose se i na pružanje usluga obrazovanja, zdravstva, socijalne skrbi, društvene uključenosti, stambenih politika te usluga kulture, sporta i rekreacije. Dodatno, odredbe Povelje vrijede i za pružanje sigurnosti i zaštite od rodno utemeljenog nasilja i trgovanja ljudima. Načela ravnopravnosti žena i muškaraca moraju se sukladno Povelji integrirati i u planiranje održivog razvoja, organiziranja mobilnosti i prijevoza, gospodarskog razvoja i očuvanja okoliša. Konačno, svi potpisnici spremni su na međunarodno povezivanje i suradnju u svrhu razmjene dobrih praksi i posljedično poboljšanje kvalitete života čitave zajednice.

Na području sprječavanja i borbe protiv nasilja i diskriminacije nad ženama i obiteljskog nasilja Republika Hrvatska poduzela je dodatan korak kada je 22. siječnja 2013. godine u Strasbourgu potpisala Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (inače sastavljenu u Istanbulu 11. svibnja 2011. godine) poznatiju pod nazivom Istanbulska konvencija. Republika Hrvatska je dodatno na sjednici Hrvatskog sabora 13. travnja 2018. godine donijela Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Potvrđivanjem te Konvencije Republika Hrvatska neupitno je potvrdila svoju namjeru u borbi protiv nasilja nad ženama i nasilju u obitelji. Potpisivanje Istanbulske konvencije od velike je važnosti ne samo za Republiku Hrvatsku već i za unaprjeđenje kvalitete života žena u cijeloj Europskoj uniji. Svrha Istanbulske konvencije je zaštita žena od svakog oblika nasilja i uklanjanje svih oblika diskriminacije žena. Uz to, svrha Konvencije je promicati apsolutnu ravnopravnost žena u odnosu na muškarce (Council of

---

¹ Odredbe i detaljno razrađene članke Europske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca na lokalnoj razini moguće je pronaći na ovoj poveznici <https://ravnopravnost.gov.hr/institucionalni-mehanizmi-1639/europska-povelja-za-ravnopravnost-zena-i-muskaraca-na-lokalnoj-razini/3088>

Europe, 2011). Cilj Konvencije je uspostaviti nove politike te plan i program provođenja tih politika kako bi se pomoglo svim žrtvama nasilja nad ženama. Bitna odrednica Konvencije je poticanje država Europske unije na međusobnu suradnju radi efikasnijeg suzbijanja nasilja nad ženama. Osim međunarodne suradnje, Konvencijom se državu želi potaknuti i na redovito pružanje potpore i suradnju s raznim nevladinim organizacijama i ostalim tijelima nadležnim za provedbu zakona kako bi implementacija odredaba same Konvencije bila što učinkovitija (Council of Europe, 2011). Upravo radi osiguranja učinkovite provedbe odredaba Konvencije u dokumentu se nalaže uspostavljanje specifičnih mehanizama evaluacije.² Jedan od tih mehanizama evaluacije je izvješće GREVIO-a (Grupa stručnjaka za djelovanje protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji) o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija). Izvješće GREVIO-a važno je za adekvatnu procjenu napretka u primjeni odredbi Konvencije iz razloga što je GREVIO nezavisno tijelo čiji je cilj kontrola poštivanja ljudskih prava te je zaduženo za praćenje provedbe same Konvencije. Takvo evaluacijsko izvješće GREVIO je 2023. godine usvojio i za Republiku Hrvatsku. Izvješće GREVIO-a za Republiku Hrvatsku konstruirano je pomoću podataka dobivenih izvješćima koje su podnijele hrvatske vlasti i informacijama nevladinih organizacija. Osim toga, informacije su prikupljane i za vrijeme petodnevnog evaluacijskog posjeta Hrvatskoj (GREVIO, 2023). GREVIO u izvješću iznosi da je vidljiva predanost vlasti u zalaganju za ravnopravnost spolova i borbi protiv nasilja nad ženama. To je vidljivo u donesenim strategijama kao što su *Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine*, *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova* te *Nacionalni plan za suzbijanje seksualnog nasilja i seksualnog uznemiravanja*. U izvješću stoji da je vidljiv i napredak u vidu ključnih reformi poput reforme Kaznenog zakona o kaznenim djelima protiv spolnog integriteta (GREVIO, 2023). Te reforme odnose se na definiranje silovanja temeljenog na pristanku i proglašavanje zlorabe snimaka spolno eksplicitnog sadržaja kažnjivim. Uz to, uvodi se i kazneni progon po službenoj dužnosti za kazneno djelo seksualnog nasilja koje je prethodno moralo biti procesuirano zahtjevom žrtve. Proširena je definicija nasilja u obitelji koja od 2021. godine obuhvaća i partnere u intimnoj vezi koji ne dijele zajedničko prebivalište i nemaju zajedničko dijete (GREVIO, 2023).

S druge strane, GREVIO je u svojem izvješću za Hrvatsku iznio i brojne primjedbe. Ističu da je zabrinjavajuće kako je pravni okvir u Hrvatskoj i dalje pretežito rodno neutralan što za

---

² Konkretna odredbe Istanbulske konvencije mogu se pronaći na <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/text-of-the-convention>

posljedicu može imati nepostojeće ili neadekvatno pružanje pravde ženama kao žrtvama nasilja. Nadalje, GREVIO predlaže i dodatno obraćanje pažnje Vlade RH na potrebe usavršavanja stručnjaka u sustavima socijalne i zdravstvene skrbi. Usavršavanje socijalnih i zdravstvenih radnika je pretežito dobrovoljno i ne uključuje složenije oblike nasilja nad ženama kao što su „uhodjenje, prisilni brak, genitalno sakaćenje žena i nasilje povezano s čašću“ (GREVIO, 2023). Neadekvatnoj zaštiti žena od nasilja pridonose nedovoljno kvalitetne istrage prijavljenih zločina, a koje su rezultat površnog razumijevanja rodne uvjetovanosti nasilja nad ženama. To rezultira raširenošću predrasuda i patrijarhalnih stavova koji prevladaju kako u cijelom društvu tako i u kaznenopravnom sustavu. Posljedica toga je označavanje ozbiljnih slučajeva nasilja prekršajima, a ne kaznenim dijelima te fenomen dvostrukih uhićenja u kojima se zbog samoobrane uhićuje i žene žrtve nasilja, a ne samo počinitelji.

3. EUROPSKE JAVNE POLITIKE PROMICANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

3.1. *Europska unija*

Jednakost muškarca i žene, odnosno rodna ravnopravnost, jedna je od temeljnih vrijednosti Europske unije. Još 1957. godine vidljivo je vođenje brige o ravnopravnosti spolova kada je u Rimskom ugovoru navedeno načelo jednake plaće za jednaki rad. Europska unija neprestano radi na uspostavljanju rodne ravnopravnosti, primjerice zalaganjem za uspostavljanje zakona koji promiču rodnu ravnopravnost, uključivanjem rodno osviještene perspektive u sve javne politike te provođenje specifičnih mjera za boljitak žena. Europska unija djeluje na politike rodne ravnopravnosti preko institucija poput Europskog vijeća, Vijeća Europske unije, Europskog parlamenta i Europske komisije. Od tih tijela, dva su zakonodavna, a to su Vijeće Europske unije i Europski parlament. Spomenute institucije rade na uspostavljanju rodne ravnopravnosti donošenjem brojnih direktiva i rezolucija. Direktive su dakle, pravno obvezujući akti koje su države članice obvezne provesti u zadanom vremenskom roku, dok rezolucije nisu pravno obvezujuće već predstavljaju stav ili preporuku Europske unije o određenom pitanju. Neke od važnijih direktiva Europskog parlamenta su *Direktiva 2006/54/EC - O jednakom tretmanu muškaraca i žena u pitanjima zapošljavanja i rada*, *Direktiva 2010/41/EU – O primjeni načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama koji obavljaju samostalnu djelatnost*, *Direktiva 2019/1158 – O ravnoteži između poslovnog i privatnog života roditelja i skrbnika*. Nadalje, neke od bitnih rezolucija Europskog parlamenta su *Rezolucija o jednakosti između žena i muškaraca u Europskoj uniji*, *Rezolucija o borbi protiv*

rodno uvjetovanog nasilja i Rezolucija o pravima žena u digitalnom dobu. Naravno, postoje i brojne druge direktive i rezolucije, ali nabranje svih izlazi iz okvira ovog rada.³

Na području borbe za ostvarenje rodne ravnopravnosti u Europskoj uniji osobito je važna strategija – *Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025.* Tom Strategijom definira se rad Europske komisije na području rodne ravnopravnosti te se istovremeno potvrđuju ciljevi te politike i mjere za postizanje istih za razdoblje od 2020. do 2025. godine. Planirano je sustavno uključivanje rodne perspektive u oblikovanje politika u svim područjima djelovanja EU, odnosno u unutarnjoj i vanjskoj politici. Upravo se ovom Strategijom pruža jasan uzorak djelovanja. Dakle, u Strategiji je predstavljeno šest područja djelovanja.

Prvo područje djelovanja je osiguravanje slobode od nasilja i stereotipa. Imperativ ovog područja djelovanja je zaustavljanje rodno uvjetovanog nasilja te se Europska unija obvezuje da će učiniti sve u svojoj moći da bi zaustavila rodno uvjetovano nasilje, pružila zaštitu žrtvama, a istovremeno kaznila počinitelje. U planu je u potpunosti zadovoljiti standarde određene *Istanbulskom konvencijom* koju je Europska unija potpisala 2017. godine. Komisija namjerava proširiti područje kaznenih djela i uvesti dodatne mjere za sprečavanje rodno uvjetovanog nasilja. Ključno je omogućiti djelotvorno sprečavanje nasilja što je posebno kompleksan zadatak pa je planirano i pokretanje mreže država članica Europske unije kako bi efikasnije surađivale i dijelile dobre prakse i kapacitete s ciljem ostvarenja ovog zadatka. U dokumentu stoji kako će velika pažnja biti posvećena i borbi protiv nasilja nad ženama na internetu te protiv trgovanja ljudima čega su najčešće žrtve žene i djevojčice (Europska komisija, 2020: 3-4). Osim zaustavljanja rodno uvjetovanog nasilja Europska unija definira i rušenje rodni stereotipa kao važan zadatak budući da su jedan od najvećih uzroka rodne neravnopravnosti. U borbi protiv rodni stereotipa uz klasičnije načine suzbijanja rodni stereotipa poput obrazovni mjera ovaj put kao važno područje djelovanja spominje se i područje umjetne inteligencije čiji je razvoj ključan za budućnost općenito, a planira se i značajno djelovanje u području medija i kulture jer upravo mediji najviše utječu na uvjerenja i percepcije stvarnosti zajednice (Europska komisija, 2020: 5-7).

Naredno područje djelovanja odnosi se na postizanje uspjeha u rodno ravnopravnom gospodarstvu. Iako je stopa zaposlenosti žena u EU veća nego ikad, brojne žene još su uvijek

---

³ Sve direktive i rezolucije Europskog parlamenta mogu se pronaći na stranicama Europske unije i Europskog parlamenta.

zakinute u pristupanju tržištu rada pa je jedan od ciljeva ukidanje spolno utemeljenih razlika na tržištu rada. Ovdje se Europska komisija obvezuje na poticanje država članica na provođenje donesenih direktiva i na međusobnu suradnju, te pružanje potpore značajnim financijskim sredstvima. Nadalje, nezaobilazno je postizanje jednakog sudjelovanja žena u različitim sektorima gospodarstva u odnosu na muškarce. Kao osobito važna je istaknuta digitalna tranzicija jer većina radnih mjesta danas zahtijeva minimalno osnovne digitalne vještine (Europska komisija, 2020: 7-10). Uz to, spominje se i ustrajanje u borbi protiv nejednakih plaća i mirovina na temelju spola. Iako je načelo jednake plaće za jednaki rad sadržano u Ugovorima iz 1957. godine, žene u prosjeku još uvijek zarađuju manje od muškaraca. Da bi se uspješno uklonile razlike u plaćama na temelju spola treba eliminirati sve uzroke, odnosno manje sudjelovanje žena na tržištu rada, njihov nevidljivi rad, češći rad u nepunom radnom vremenu, brojne prekide u karijeri te segregaciju temeljenu na rodnim stereotipima. Potrebno je i ukidanje razlika na temelju spola u skrbi. Pri tom je izuzetno bitna ravnomjerna raspodjela obveza skrbi u kućanstvu, ali i dostupnost skrbi za djecu, socijalne skrbi i općenito kućanskih usluga, a posebno je tako za samohrane roditelje (Europska komisija, 2020: 10-12).

Treće područje djelovanja definirano u Strategiji je postizanje ravnopravnosti u vodećim položajima u svim područjima društva. Ovdje je prvi zasebni cilj postizanje rodne ravnoteže u svim sferama politike i donošenju odluka. Broj žena na vodećim položajima donositelja odluke i u politici i dalje je vrlo mali, a za djelotvorno rješavanje kompleksnih situacija potrebna je perspektiva predstavnika svih relevantnih skupina, pa tako i žena. Istaknuto je da će se Komisija zalagati za potpuno ostvarenje prethodno utvrđenog cilja o minimalno 40% pripadnika manje zastupljenog spola u raznim organizacijama, institucijama ili izbornim listama. U tom smjeru, Komisija do kraja 2024. godine želi postići rodnu ravnotežu od čak 50% na svim svojim razinama (Europska komisija, 2020: 13-15).

Četvrta točka Strategije je rodno osviještena politika i intersekcionalna perspektiva u politikama EU. Naglašeno je kako svi izazovi EU imaju rodnu dimenziju pa tako i glavni ciljevi danas – prelazak na zelene i digitalne tehnologije i demografske promjene. Da bi se postigla rodna ravnopravnost izuzetno je važno uključivanje rodne perspektive u sve politike Europske unije. Stoga, Komisija se obvezuje na uključivanje rodne perspektive u sve njezine glavne inicijative za što će se brinuti novoosnovane službe poput povjerenika za ravnopravnost i Radne skupine za ravnopravnost. Isto tako, napominje se da je osim rodne perspektive važno u obzir uzeti intersekcionalnost roda jer su žene također heterogene skupine pa je moguća intersekcionalna

diskriminacija, primjerice, žena može biti migrantica, invalid i pripadnica LGBTIQ+ skupine istovremeno (Europska komisija, 2020: 15-16).

Predzadnja točka Strategije ističe važnost financiranja mjera za napredak u rodnoj ravnopravnosti Europske unije. Komisija predlaže integraciju rodne dimenzije u kompletni financijski okvir Europske unije, a posebno za Europski fond za regionalni razvoj, Europski socijalni fond, Kohezijski fond i Program kreativna Europa. Predložena je i uredba o zajedničkim odredbama kojom se od država članica zahtijeva uspostavljanje nacionalnih strateških okvira za rodnu ravnopravnost. Napominje se da će posebna financijska sredstva biti dostupna iz programa poput *Građani, ravnopravnost, prava i vrijednosti*, programa *Obzor Europa*, Fonda za azil i migracije, Europskog fonda za pomorstvo i ribarstvo, a uključivanje zajednice i promoviranje raznolikosti pridonijet će i program *Erasmus+* (Europska komisija, 2020: 16-17).

Posljednje prioritetno područje Strategije je zauzimanje za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena diljem svijeta. Ističe se da je rodna neravnopravnost globalni problem te da je važna usklađenost unutarnje i vanjske europske politike. Europska unija se obvezuje na pokretanje programa poput GAP III (*Akcijski plan za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u vanjskim odnosima*), inicijative *Spotlight* s ciljem suzbijanja nasilja nad ženama i djevojčicama i kampanje *#WithHer* kojom se želi neutralizirati štetne rodne stereotipe. Uz to, na planu borbe protiv rodne neravnopravnosti spominje se i donošenje *Akcijskog plana EU-a za ljudska prava i demokraciju (2020.-2024.)* te kontinuirano provođenje *Strateškog pristupa EU-a ženama, miru i sigurnosti* te *Akcijskog plana za žene, mir i sigurnost (2019.-2024.)*. Dodatno, u partnerskim zemljama Europske unije iskoristit će se plan za vanjska ulaganja za promicanje prava žena, a planirana je i borba za rodnu ravnopravnost i osnaživanje žena u Africi sa *Strategijom EU-a s Afrikom* iz 2020. godine (Europska komisija, 2020: 18-19).

Zaključno u dokumentu, stoji kako je postizanje rodne ravnopravnosti zajednička odgovornost svih institucija država članica i agencija Europske unije u partnerstvu s organizacijama civilnog društva i privatnog sektora. Konačno, Europska komisija obvezuje se na redovito praćenje provedbe mjera iz ove Strategije te po potrebi njihovog ažuriranja i nadopunjavanja s ciljem postizanja značajnog napretka do 2025. godine (Europska komisija, 2020: 20).

3.2. *Vijeće Europe*

Na području promicanja ravnopravnosti spolova osim Europske unije i njezinih institucija djeluje i Vijeće Europe koje broji 46 država članica sa preko 700 milijuna građana. Između ostalog, jedan od glavnih ciljeva Vijeća je ostvarivanje ravnopravnosti muškaraca i žena, što znači jednaka prava za žene i muškarce zajedno s jednakom vidljivošću, odgovornošću i participacijom u svim sferama javnog i privatnog života. Na svojim stranicama napominju da iako se pravni status žena posljednjih desetljeća definitivno poboljšao, zadovoljavajući status daleko je od stvarnosti (coe.int, 2024). Dodatno ističu da je napredak vidljiv u obrazovanju, tržištu rada i političkoj zastupljenosti, ali su žene i dalje marginalizirane u političkom i javnom životu pod utjecajem diskriminacije i rodno utemeljenih predrasuda. Kao najveći problem navode nasilje nad ženama, što je istovremeno kršenje ljudskih prava i ogromna prepreka u ostvarivanju rodne ravnopravnosti (coe.int, 2024). Vijeće Europe borbi protiv rodne neravnopravnosti pridonosi donošenjem strategija za ravnopravnost spolova koje se donose redovito od 2014. godine. Donesene su tri takve strategije čije će glavne odrednice biti ukratko predstavljene dalje u radu.

Godine 2014. donesena je prva *Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe za razdoblje od 2014. godine do 2017. godine*. Konačan cilj spomenute strategije je zbiljski napredak u postizanju rodne ravnopravnosti i osnaživanju položaja žena prema ujednačenim standardima u svim državama članicama Vijeća Europe. U Strategiji je propisano pet prioriternih područja na kojima treba raditi kako bi se ostvario krajnji cilj Strategije. Prvi strateški cilj na putu ostvarenja sveukupnog cilja je *Borba protiv rodnih stereotipa i seksizma*. Za njim redom slijede ciljevi *Prevenција i borba protiv nasilja nad ženama*, *Zajamčen ravnopravan pristup žena pravosudnim tijelima*, *Postizanje ravnoteže u zastupljenosti žena i muškaraca pri donošenju odluka u političkom i javnom sektoru* te posljednji cilj *Uvođenje načela ravnopravnosti spolova u cjelokupnu politiku i mjere*. Kako bi se osigurao stvarni napredak u ovom području, Strategijom je također propisana redovita revizija postignutih rezultata i pripremanje godišnjih izvještaja (gov.hr, 2024).

Nastavno na Strategiju iz 2014. koja je vrijedila u razdoblju od 2014. do 2017. godine, 2018. godine donesena je nova - *Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe od 2018. do 2023. godine*. U samom uvodu Strategije stoji da unatoč tome što je određeni napredak vidljiv te se položaj žena nesumnjivo poboljšao, prava i stvarna ravnopravnost žena još nije postignuta. Štoviše, razlike u položajima žena i muškaraca i dalje su široko rasprostranjene i znatno utječu

na mogućnosti i samoostvarenju žena. Dodatno, rezultati redovitih revizija pokazali su poprilično spor napredak žena u politici i pravosuđu, ali i ostalim interesnim poljima te u neutralizaciji rodni stereotipa. Važno je napomenuti da u Strategiji stoji da su rodni stereotipi štetni, kako za žene, tako i za muškarce. Nadalje, posebno je zabrinjavajuća činjenica da je nasilje nad ženama i dalje prisutan te često neozbiljno shvaćen problem. Osim toga, u Strategiji se navodi kako je u razdoblju gospodarskih poteškoća, političke nesigurnosti i društveno usađene neravnopravnosti potrebno prepoznati i naglasiti doprinos žena zajednici. U tom smjeru, ova Strategija nadovezuje se na Strategiju iz 2014. s istim ciljem postizanja ravnopravnosti žena i muškaraca. Tako će fokus u razdoblju od 2018. do 2023. godine biti na šest područja djelovanja – *Sprečavanje i borba protiv rodni stereotipa i seksizma, Sprečavanje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, Osiguravanje ravnopravnog pristupa žena pravosuđu, Postizanje ravnoteže u zastupljenosti žena i muškaraca pri donošenju odluka u političkom i javnom sektoru, Zaštita prava žena i djevojčica migrantica, izbjeglica i tražiteljica azila te Uvođenje načela ravnopravnosti spolova u sve javne politike* (gov.hr, 2024).

Na Strategiju iz 2018. i njezinu pravnu stečevinu i postignuća veže se *Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe od 2024. do 2029. godine*. Kao i prethodna Strategija, nova Strategija također je stvorena na temelju šest strateških područja. Šest strateških područja ove strategije glase redom ovako – *Prevenција i borba protiv rodni stereotipa i seksizma, Prevenција i borba protiv nasilja nad ženama i djevojčicama i nasilja u obitelji, Osiguravanje jednakog pristupa pravdi ženama i djevojčicama, Ostvarivanje uravnoteženog sudjelovanja žena i muškaraca u političkom, javnom, društvenom i gospodarskom životu, Osiguravanje osnaživanja žena i rodne ravnopravnosti u odnosu na globalne i geopolitičke izazove, Postizanje rodno osviještene politike i uključivanje intersekcijskog pristupa u sve politike i mjere*. Strategija je službeno predstavljena u Strasbourgu 30. svibnja za vrijeme litavskog predsjedanja Odborom ministara (coe.int 2024).

4. HRVATSKA JAVNA POLITIKA PROMICANJA RAVNOPRAVNOSTI SPOLOVA

4.1. Ustav Republike Hrvatske i ravnopravnost spolova

Ravnopravnost spolova jedna je od temeljnih vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. Ustav Republike Hrvatske kao temeljni pravni akt promiče zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Tome je posvećena Glava III. Ustava koja jamči da svatko u Republici Hrvatskoj ima jednaka prava i slobode neovisno o njegovoj rasi, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, političkom ili

drugom uvjerenju, nacionalnom ili socijalnom podrijetlu, imovini, rođenju, naobrazbi, društvenom položaju ili drugim osobinama. Uz to, svi su pred zakonom jednaki. Pripadnicima nacionalnih manjina jamči se ravnopravnost, sloboda izražavanja nacionalne pripadnosti, slobodno služenje svojim jezikom i pismom te kulturna autonomija. Budući da prema Ustavu Republike Hrvatske svi imaju jednaka prava i slobode podrazumijeva se osuđivanje svake diskriminacije temeljene na rodnoj neravnopravnosti.

O ravnopravnosti spolova kao jednoj od najviših vrednota Ustava Republike Hrvatske pišu Duška Šarin i Lucija Gržetić te kažu da iako Ustav ne sadrži konkretno ljudska prava i temeljne slobode, vrednote uspostavljene ustavnim poretkom Republike Hrvatske zahtijevaju tumačenje svih zakonskih odredaba i drugih propisa upravo u skladu s tim vrednotama (Šarin i Gržetić, 2023: 54). Šarin i Gržetić tako napominju kako unatoč tome što je ravnopravnost spolova jedan od temelja hrvatskog Ustava, odredbe koje slijede načelo ravnopravnosti spolova u stvarnosti nisu u potpunosti realizirane (Šarin i Gržetić, 2023: 52). Kao jedan od primjera postojećih negativnih trendova vezanih uz spolnu neravnopravnost Šarin i Gržetić navode razliku u plaćama žena i muškaraca. Doduše, valja napomenuti kako je taj trend u zamjetnom padu (Šarin i Gržetić, 2023: 66-68).

4.2. Zakon o ravnopravnosti spolova

Hrvatski sabor 2008. godine donosi *Zakon o ravnopravnosti spolova*. Tim Zakonom detaljnije se razrađuju Ustavom zajamčena ljudska prava i temeljne slobode te se utvrđuju osnove za zaštitu i promicanje ravnopravnosti spolova. Zakonska definicija ravnopravnosti spolova podrazumijeva da su žene i muškarci jednako prisutni u svim područjima javnog i privatnog života te da imaju jednake mogućnosti za ostvarivanje svih prava i jednaku korist od ostvarenih rezultata (Hrvatski sabor, 2017: 13). Zakon također uređuje način zaštite od diskriminacije na temelju spola i stavlja naglasak na stvaranje jednakih mogućnosti za žene i muškarce. Osnovni cilj ovog Zakona je suzbijanje diskriminacije na temelju spola u raznim društvenim područjima kao što su zapošljavanje i rad, obrazovanje, političke stranke, mediji i službena statistika. Diskriminaciju na temelju spola definira kao svaku razliku, isključenje ili ograničenje kojemu je posljedica ugrožavanje ili onemogućavanje priznanja, uživanja ili korištenja ljudskih prava i temeljnih sloboda u političkom, gospodarskom, društvenom, obrazovnom, socijalnom, kulturnom ili drugom području na osnovi ravnopravnosti muškaraca i žena (Hrvatski sabor, 2017: 14). Razlikujemo izravnu i neizravnu diskriminaciju. Izravna diskriminacija je svako postupanje uvjetovano spolom kojim se osoba stavlja u nepovoljniji položaj od druge osobe u

usporedivoj situaciji, dok neizravna diskriminacija postoji kada neutralna pravna norma, kriteriji ili praksa osobe jednog spola stavljaju u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe suprotnog spola. Izuzetak je ako je ta pravna norma, kriterij ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem, a sredstva koja su usmjerena postizanju tog cilja jesu primjerena i nužna (Hrvatski sabor, 2017: 15).

U članku osam *Zakona o ravnopravnosti spolova* spolno uznemiravanje definira se kao svako neželjeno ponašanje, a da je uvjetovano spolom osobe te istodobno znači povredu dostojanstva i bilo kakvo štetno okruženje (Hrvatski sabor, 2017: 16). Nadalje, članak devet donosi posebne mjere kojim se želi osigurati ostvarenje ravnopravnosti žena i muškaraca (Hrvatski sabor, 2017: 17). Njima se osobama određenog diskriminiranog spola omogućuje ravnopravno sudjelovanje u javnom životu te prava koja su im prije potencijalno bila uskraćena. One se uvode privremeno i ne smatraju se diskriminacijom drugog spola. Tijela državne uprave i pravne osobe dužna su svake četiri godine u djelokrugu svoje nadležnosti utvrditi moguće razloge za uvođenje posebnih mjera te sukladno tome donijeti potrebne posebne mjere. Između ostalog, posebnim mjerama želi se postići ravnopravno sudjelovanje žena i muškaraca u svim tijelima zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti. Posebne mjere u tom smislu potrebne su kada je zastupljenost jednog spola u nekom tijelu ispod 40% (Hrvatski sabor, 2017: 20).

Zakonom o ravnopravnosti spolova izričito se zabranjuje spolna diskriminacija na području zapošljavanja i rada, bilo to u javnom ili privatnom sektoru. To uključuje ravnopravne uvjete za zapošljavanje, mogućnosti za napredovanje na poslu, uvjete rada i jednakost plaća za jednaki rad, pristup svim vrstama školovanja, članstva u udrugama te usklađivanje profesionalnog i privatnog života u vidu trudnoće i roditeljstva.

Na području obrazovanja Zakon propisuje sustavno provođenje mjere osiguravanja jednakog pristupa obrazovanju na svim razinama. Učenje o ravnopravnosti spolova, dakle predstavlja temeljni dio predškolskog, osnovnoškolskog, srednjoškolskog i konačno visokoškolskog obrazovanja kako bi se oba spola adekvatno pripremila za aktivan rad ka ostvarenju ravnopravnosti spolova u svim područjima života. Zahtijeva se od svih odgojno-obrazovnih ustanova posvećivanje pozornosti ujednačenoj zastupljenosti oba spola kako u studentskoj populaciji tako i u upravljačkim strukturama (Hrvatski sabor, 2017: 23-24).

Zakon propisuje i djelovanje političkih stranaka u sferi spolne ravnopravnosti. Članak 15. tako propisuje da političke stranke prilikom utvrđivanja liste kandidata za izbor u Hrvatski sabor, u jedinice lokalne i regionalne samouprave te u Europski parlament moraju poštivati načelo

ravnopravnosti spolova i načelo uravnoteženosti zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama. Političke stranke u svrhu ostvarivanja spomenutog cilja dužne su primjenjivati posebne mjere da zastupljenost muškaraca i žena ne bude znatno neuravnotežena. Mediji su također dužni promicati ravnopravnost žena i muškaraca u društvu te skretati pozornost javnosti na problematiku istog. Istovremeno zabranjuje im se bilo kakvo omalovažavanje žena i muškaraca temeljeno na spolu ili spolnoj orijentaciji (Hrvatski sabor, 2017: 25-26).

U *Zakonu o ravnopravnosti spolova* propisano je i osiguranje provedbe Zakona. Ovdje se prvo spominje Ured za ravnopravnost spolova čije su ovlasti i zadaće razrađene prethodno u radu. Nadalje, u Zakonu se spominje neovisno tijelo za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova. Taj posao obavlja pravobranitelj odnosno pravobraniteljica za ravnopravnost spolova o čijem je mandatu također pisano prije u ovom radu. U članku 27. Zakona stoji da čelnici tijela državne uprave imenuju dužnosnika ili dužnosnicu koji obavlja i poslove koordinatora odnosno koordinatorice za ravnopravnost spolova. Posao koordinatorice jest koordinacija provedbe ovog Zakona i nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova te suradnja s Uredom za ravnopravnost spolova. Također, on ili ona priprema izvješće o provedbi nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova koja se potom dostavlja Uredu svake dvije godine. U članku 28. Zakona stoji da jedinice regionalne samouprave i Grad Zagreb osnivaju i osiguravaju sredstva za rad povjerenstvima za ravnopravnost spolova s ciljem promicanja ravnopravnosti spolova na lokalnim i regionalnim razinama. Osim toga, povjerenstvo za ravnopravnost spolova mogu osnivati i jedinice lokalne samouprave odnosno gradovi i općine. Republika Hrvatska dužna je državnim proračunom osigurati i sredstva za rad Ureda za ravnopravnost spolova i pravobraniteljice za ravnopravnost spolova. Sredstva za rad županijskih povjerenstava i povjerenstva za ravnopravnost spolova Grada Zagreba osiguravaju se u proračunu regionalnih samouprava, odnosno Grada Zagreba. Ukoliko jedinice lokalne samouprave osnivaju gradska i općinska povjerenstva za ravnopravnost spolova, one su dužne osigurati sredstva za njihov rad (Hrvatski sabor, 2017: 29-31).

Zakon propisuje da svatko kome je povrijeđeno neko pravo na temelju diskriminacije može podnijeti tužbu redovnom sudu opće nadležnosti. Osobe koje se smatraju oštećenom u slučajevima diskriminacije iz članka 6., 7. ili 8. ovog Zakona mogu zahtijevati odgovarajuću naknadu štete prema propisu prava. Svi sudski postupci u slučajevima diskriminacije žurnog su karaktera. Nadalje u Zakonu propisane su odgovarajuće prekršajne odredbe ovisno o počinjenom prekršaju (Hrvatski sabor, 43-45).

4.3. Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine

Na području promicanja ravnopravnosti spolova Vlada Republike Hrvatske donijela je srednjoročni akt strateškog planiranja – *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine*. Njime se definiraju posebni ciljevi kojima se želi promicati i konačno uspostaviti ravnopravnost spolova. Ovim Nacionalnim planom želi se postići viša razina društvene uključenosti, socijalne kohezije, vladavine prava te općenito kvalitete života. Dodatno, ovim Nacionalnim planom planira se stvaranje uvjeta koji bi Republici Hrvatskoj omogućili da u razini ravnopravnosti spolova dosegne prosjek EU-27 ispod kojeg je trenutno za 7,9 bodova. Kao neki od izazova Republike Hrvatske po pitanju spolne ravnopravnosti navodi se da je aktivnost ženske radne snage niža od muške te da je stopa nezaposlenosti žena kontinuirano viša od stopa nezaposlenosti muškaraca. Također, stopa rizika od siromaštva i socijalne isključenosti za žene starije dobi veća je od prosjeka Europske unije. Uz to i dalje je prisutna nejednakost dohotka između muškaraca i žena, a navodi se i da treba ojačati položaj žena na tržištu rada (URS, 2023: 3-5).

Dalje u Planu slijedi opis srednjoročnih razvojnih potreba, izazova te razvojnih potencijala, a pruža se i opis stanja ravnopravnosti spolova u europskom kontekstu. Dakle, što se tiče europskog konteksta, istraživanja pokazuju da je obilježje većeg broja nacionalnih tržišta rada niža stopa zaposlenosti žena nego muškaraca. Isto tako stopa neaktivnosti žena je viša, a čak i one koje su zaposlene primaju niže plaće od muškaraca iako zauzimaju veći udio u broju visokoobrazovanih osoba. Sukladno tome, vidljivo je kako imaju veće poteškoće u napredovanju na radnim mjestima, a uz to su i češće žrtve spolnog uznemiravanja te u kućanstvu snose najveći teret brige za bolesne i starije. Osim toga, postojana je i niža zastupljenost žena u područjima ključnima za tehnološki napredak društva. Posljedično, žene posjeduju manjak vještina potrebnih za lakšu prilagodbu modernom digitalnom svijetu. Ustanovljeno je da pod velikim pritiskom rodnih stereotipa i dalje biraju „tradicionalna ženska zanimanja“, a koja su još uvijek slabo cijenjena na tržištu rada. Što se tiče prethodno spomenutog nasilja nad ženama, nužno je kontinuirano ulaganje u zaštitu žena i prevenciju svih oblika nasilja. U politici žene su podzastupljene na mjestima zakonodavne i izvršne vlasti, kao i na svim mjestima odlučivanja. Nadalje, rezultat svega navedenog je činjenica da siromaštvo i rizik od isključenosti neravnomjerno pogađa muškarce i žene. U nešto bližoj povijesti, istraživanja pokazuju da su žene podnijele najveći teret COVID-19 krize bilo to kao medicinsko ili nastavničko osoblje ili kao domaćice u kućanstvima.

Dodatno, posebno su ugrožena prava žena pripadnica osjetljivih skupina, odnosno nacionalnih manjina, žena s invaliditetom, žena migrantica i izbjeglica, LGBTIQ+ osoba te žena izloženih višestrukoj diskriminaciji. Valja istaknuti kako postoji nekoliko pravno obvezujućih akata od kojih je posebno značajno 15 EU direktiva te uz to nekoliko presuda Europskog suda za ljudska prava. Potrebno je spomenuti i *Konvenciju Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (poznatiju kao Istanbulska konvencija) te *UN-ovu Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena* (CEDAW). Na tom području aktivne su i *Konvencija Međunarodne organizacije rada* (ILO), *Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima* te *Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima* (URS, 2023: 5-6).

Konačno, u dokumentu slijede razvojni izazovi i potencijali u prioritetnim područjima. Prva točka ovog dijela Plana jest promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti. Ovdje stoji kako i Europska komisija i Vijeće Europe dijele mišljenja o nužnosti ostvarenja cilja prevencije i suzbijanja rodni stereotipa i seksizma te da je postojana određena sporost u svim zemljama članicama po pitanju postizanja potpune rodne ravnopravnosti. Štoviše, spomenute institucije ističu kako se načela rodne ravnopravnosti kontinuirano krše seksizmom, govorom mržnje i neučinkovitom provedbom mjera protiv rodni stereotipa. To je problematično jer postojanost rodni stereotipa ima ogroman potencijal za ograničavanje razvoja talenata i sposobnosti (kod oba spola), te obrazovnih i profesionalnih preferencija, a posljedično i kvalitete života. Ističe se u dokumentu nezaobilaznost provedbe učinkovitih kampanja i akcija koje služe podizanju javnog znanja o neprihvatljivosti ikakvog oblika rodne diskriminacije (URS, 2023: 9-13). Uz to, osim na unapređenju nepovoljnog položaja ukupne populacije žena, posebnu pažnju zahtijevaju prethodno spomenute ranjive skupine – žene s invaliditetom, žene pripadnice nacionalni manjina (osobito Romkinje), mlade žene, žene žrtve trgovanja ljudima, žene u ruralni područjima, migrantice, izbjeglice i LGBTIQ+ osobe. Primjerice, što se tiče žena s invaliditetom, važno je razvijanje mjera koje služe poticanju njihova samozapošljavanja i općenito participacije na tržištu rada kako bi se neutralizirala njihova marginaliziranost. Dalje u borbi za ostvarenje rodne ravnopravnosti napominje se da je potrebno osigurati pristup pravdi svim osobama tražiteljicama kako bi se i između ostalog žene suočavale s manje prepreka u pristupanju pravdi (URS, 2023: 9-13). Podizanju svijesti o rodnoj ravnopravnosti pridonosi i obilježavanje značajnih datuma te je to primjer dobre prakse koja se treba nastaviti i podržavati (primjerice, Međunarodni dan žena i Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama). Veliku odgovornost u promicanju svijesti o ravnopravnosti spolova imaju i mediji te ih se treba poticati na isto.

Drugo prioritetno područje u dokumentu je određeno kao unapređenje položaja žena na tržištu rada. Već je ustanovljeno da je ekonomska neovisnost žena ključna za rodnu ravnopravnost, ali i općeniti gospodarski rast države. Stoga iako je u posljednjih desetak godina postignut određeni napredak žena na tržištu rada i dalje su vidljive povećane nejednakosti između muškaraca i žena bilo to u stopi zaposlenosti, stopi neaktivnosti, plaćama, mirovinama i obavljanju neplaćenog rada u kući, na štetu žena. Uz to, žene su i dalje izložene raznim oblicima diskriminacije i spolnog uznemiravanja na radnim mjestima (URS, 2023: 13-19). Spomenuta razlika u plaćama, odnosno jaz plaća žena i muškaraca prisutan je u svim državama članicama EU. Neki od uzroka toga su rodna segregacija zanimanja, nemogućnost žena da usklade privatni i poslovni život uz kontinuirano podcjenjivanje ženskih vještina. Dodatno, kao posljedica nižih plaća, kraćeg radnog staža i prekida karijere uzrokovanih obiteljskim obavezama prosječna mirovina žena iznosi svega 89,5% prosječne mirovine muškaraca. To se može popraviti izjednačavanjem dobne granice odlaska u mirovinu te dodanim stažem od šest mjeseci za svako rođeno odnosno posvojeno dijete. Status žena na tržištu rada popravio bi se i kada bi veći broj djece imao pristup ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju što nije samo posao jedinice lokalne i regionalne samouprave, već je potrebna intervencija središnje države. Sukladno tome, potrebno je dostupnijim učiniti dostupnost pružatelja skrbi za starije i nemoćne kako bi se barem djelomično žene oslobodilo tereta. Unapređenju žena na tržištu rada pridonijet će i poticanje žena na poduzetništvo te mogućnosti dodatnog obrazovanja. Još jednom je naglašeno kako je izuzetno važno smanjivanje rizika od siromaštva te uklanjanje neravnopravnosti žena i muškaraca na tržištu rada (URS, 2023: 13-19).

Kao treće prioritetno područje spominje se suzbijanje nasilja nad ženama. Jasno je kako je najteži oblik kršenja prava žena nasilje nad ženama i nasilje u obitelji. Spomenuto je jedno od najvećih prepreka u postizanju pune ravnopravnosti spolova, pogotovo jer pogađa između jedne petine i jedne četvrtine svih žena (URS, 2023: 20-28). Na tom području Republika Hrvatska djeluje tako što je članica raznih međunarodnih ugovora koji u kombinaciji s nacionalnim zakonodavstvom i strateškim dokumentima djeluju ka uklanjanju nasilja nad ženama. Kao prioritarna intervencija u ovom Planu istaknuto je uvođenje dodatnih mjera za sprečavanje rodno uvjetovanog nasilja u svim njegovim oblicima. Na području suzbijanja nasilja 2018. godine potpisan je Sporazum o međuresornoj suradnji u području sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Time je osnovan Nacionalni tim za sprečavanje i borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji te županijski timovi koji čine predstavnici policije, zdravstva, odgojno-obrazovnih ustanova, centara za socijalnu skrb, pravosudnih tijela i

organizacije civilnog društva. Dodatno, 2017. godine proširen je krug osoba kojima se jamči zaštita od diskriminacije. Između ostalog, Republika Hrvatska potvrdila je svoju predanost u borbi protiv nasilja nad ženama ratifikacijom *Istanbulske konvencije*. Osim toga, raznim dopunama zakona dodatno je pooštrena pravna politika kažnjavanja kaznenih djela nasilja. MZO zahtijeva od svih odgojno-obrazovnih ustanova posebno obraćanje pozornosti na seksualno nasilje ili uznemiravanje. Unatoč svim naporima, 2021. godine zabilježen je porast prijava kaznenih djela spolnog uznemiravanja. S druge strane, to može značiti da su žene odlučnije u prijavljivanju nasilja te im je isto dostupnije što pomaže institucijama u borbi protiv nasilja. Posebna pažnja posvećena je suzbijanju nasilja u mladoj populaciji, stoga MUP, MZO i neke nevladine organizacije zajedno provode projekt *Živim život bez nasilja*, a uz to uvode se i novi kurikulumi za koje se pokazuje da donose pozitivnu promjenu. Istovremeno, nasilje nad ženama na internetu nije dovoljno definirano pa posljedično i ne postoje strogo propisane kazne. Vrijedi skrenuti pažnju i na učestalo provođenje i nastajanje pokreta koji skreću pažnju javnosti na problematiku spolno temeljenog nasilja (URS, 2023: 20-28).

Četvrto područje predstavlja rodno osjetljivo obrazovanje. U području znanosti i obrazovanja mogućnosti u pristupu obrazovanju uglavnom su jednake, međutim rodni stereotipi i dalje uvelike utječu na odabir područja obrazovanja i zanimanja što kasnije dovodi do segregacije na tržištu rada. Preporuča se uvođenje kampanja usmjerenih na motiviranje djevojčica na upisivanje „tradicionalno muških zanimanja“ što bi za posljedicu trebalo imati pozitivan učinak na njihov radni vijek, razinu primanja, mirovine i općenito suzbijanje siromaštva (URS, 2023: 29-33). Jaz obrazovanja vidljiv je i u stečenim digitalnim vještinama gdje posebice u Hrvatskoj mladići iskazuju veće samopouzdanje i znanje pri korištenju istih. Upravo zato uvođenje informatike kao obveznog predmeta u škole te novog kurikuluma i poticanje na upotrebu IKT-a predstavlja značajan napredak u promicanju ravnopravnosti spolova po tom pitanju. Digitalne vještine također su važne za žene budući da sve više poslodavaca traži digitalnu pismenost pa će se i izgledi žena na tržištu rada poboljšati. MZO djeluje i u radu Stalne radne skupine za pitanje roda u istraživanjima i inovacijama koja se bavi problematikom ravnopravnosti spolova u domeni istraživanja inovacija. Uključivanje žena i praćenje njihovog doprinosa gospodarstvu i inovacijama važan je aspekt napretka gospodarstva i boljitka BDP-a. Spomenuto je kako su žene podzastupljene u „tradicionalno muškim zanimanjima“, no istovremeno postoji podzastupljenost muškaraca na „tradicionalno ženskim zanimanjima“ pa i ovdje treba obratiti pažnju. *Istanbulska konvencija* navodi potrebu uključivanja u nastavni program na svim razinama obrazovanja nastavne materijale o ravnopravnosti muškaraca, nestereotipnim rodnim

ulogama, uzajamnom poštovanju i mirnom rješavanju sukoba u osobnim odnosima. Sve osnovne i srednje škole u školskoj godini 2014./2015. uveden je građanski odgoj i obrazovanje koji je pokazao značajna zadovoljstva i napredak učenika po pitanju rodne ravnopravnosti. Vidljiv je napredak u njegovanju ljudskih prava, rodne ravnopravnosti, odgovornom seksualnom ponašanju, smanjivanju neplaniranih trudnoća, smanjivanju širenja spolno prenosivih bolesti i prevencija nasilja nad ženama. Recentno, pozornost je i na promicanju ravnopravnosti spolova u udžbenicima koristeći se jednakim omjerom ilustracija oba spola u određenim situacijama i služeći se imenicama oba roda, no i dalje je potrebno pratiti i nadograđivati udžbenike sukladno preporukama stručnjaka (URS, 2023: 29-33).

Nadalje u dokumentu pod rednim brojem pet stoji da je potrebno unaprijediti položaj žena u političkom i javnom odlučivanju. Osim što je to zahtjev temeljnih prava, istodobno pridonosi uspostavljanju uspješnije zajednice te gospodarskom rastu budući da pruža pluralizam stavova i širi dijapazon rješenja. Unatoč tome muškarci još uvijek brojčano nadmašuju žene na vodećim mjestima odlučivanja. Kako bi se to ispravilo u Hrvatskoj postoje mnoge zakonske odredbe kojima se želi uspostaviti uravnotežena zastupljenost žena, primjerice *Zakon o ravnopravnosti spolova*, *Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor*, *Zakon o izboru članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske* te *Zakon o lokalnim izborima*. Sukladno tome, zastupljenost jednog spola ne smije biti niža od 40%, a u tom slučaju propisane su financijske sankcije za prekršitelje. Za razliku od izbornih lista i političkih institucija žene u sudstvu potpuno suprotno čine popriličnu većinu. Iako je i ovdje vidljiva značajna neuravnoteženost predstavljenosti žena i muškaraca, vidljivo je kako je moguća nadzastupljenost i u drugom smjeru što znači da je isto moguće i u političkom odlučivanju, ali i da se jednako tako treba paziti i na zastupljenost muškaraca u određenim institucijama. Kako bi se uspostavila ravnoteža zastupljenosti žena i muškaraca u političkom odlučivanju na svim razinama vlasti predlaže se ubrzanje procesa uključivanja žena kako bi se do 2027. godine ostvario minimalni zakonski propisani udio od 40% žena u političkom odlučivanju (URS, 2023: 33-37).

Nastavno na prethodnu točku, u šestom poglavlju Plana stoji da je jednako bitno brinuti o promicanju ravnopravnosti pri stvaranju javnih politika. Na taj način rodno osviještenim politikama osigurale bi se najveće šanse za ostvarenje potencijala svih žena i muškaraca ovisno o njihovim potrebama. Upravo zato nužno je provoditi procjenu učinka akata na život žena i muškaraca jer postoji realna mogućnost da jedan akt ima različite posljedice za različiti rod. Kako bi izbjegli „rodno sljepilo“ potrebno je dakle kontinuirana i kvalitetna procjena učinka akata. Uz to, važno je provoditi analize različitih oblika nejednakosti i stereotipa te njihovih

uzroka. Jedan od korisnih alata za ostvarivanje ravnopravnosti spolova su Europski strukturni i investicijski fondovi, a čijim se korištenjem države članice obvezuju na promicanje rodno osviještenog pristupa u stvaranju javnih politika. Osim toga, tome pridonosi i *Europska povelja o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini*. Dodatno, važno je osigurati mogućnost edukacije o ravnopravnosti spolova unutar raznih organizacija i institucija, no Republika Hrvatska nema neko centralno tijelo koje bi se za to pobrinulo (URS, 2023: 38-41).

Konačno, posljednje prioritarno područje Plana je promicanje ravnopravnosti spolova u međunarodnoj politici i suradnji. Kako bi se Republika Hrvatska uistinu pozicionirala kao istinska zemlja Europske unije, važno je da radi i na rodnoj ravnopravnosti te osnaživanju žena i u međunarodnim odnosima kako bi bila u skladu s politikama Europske unije. U tom smjeru, Republika Hrvatska promiče ravnopravnost spolova u organizacijama kao što su UN, EU, NATO, Vijeće Europe, Europska komisija, OESS i drugima. Da Republika Hrvatska uistinu vodi brigu o ravnopravnosti spolova pokazuje činjenica da je za vrijeme hrvatskog predsjedanja Vijećem EU jedan od prioriteta bilo upravo to. Radilo se na povećanju sudjelovanja žena na tržištu rada, ukidanju prepreka za povećanje aktivnosti žena i rješavanju problema nasilja na radnom mjestu. To se pokazuje kao određena dobra praksa djelovanja Republike Hrvatske te u tom smjeru treba nastaviti te uvrstiti rodno osjetljive proračune i ciljano poboljšavati položaj žena putem razvojnih programa (URS, 2023: 42-44).

4.4. Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za razdoblje do 2024. godine

Kao dopuna *Nacionalnom planu za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine*, Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske u ožujku 2023. godine donosi *Akcijski plan za provedbu Nacionalnog plana za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2024. godine*. On služi kao implementacijski plan i sadrži popis aktivnosti koje će se provoditi s ciljem ostvarenja sedam prioriternih točaka iz Nacionalnog plana. Dakle, sadrži konkretne korake, vremenske okvire, odgovorne institucije i osobe te pokazatelje za praćenje napretka implementacije Nacionalnog plana.

U svrhu ostvarenja prvog posebnog cilja Plana – *Povećati razinu osviještenosti javnosti o ravnopravnosti spolova i višestrukoj diskriminaciji*, predstavljeno je pet mjera. Prva mjera podrazumijeva organiziranje javnih događanja s ciljem podizanja razine znanja i svijesti o ravnopravnosti spolova. Time se planira doprinijeti informiranosti javnosti o problematici neravnopravnosti spolova i diskriminacija koja dolazi uz to. Kao pokazatelj rezultata naveden je broj aktivnosti, odnosno provedenih kampanja ili okruglih stolova čiji je rezultat prethodno

spomenuto podizanje znanja o ravnopravnosti i ljudskim pravima (URS, 2023: 3-5). Sljedeća mjera je sustavno suzbijanje pojavnosti seksizma i stereotipa u medijima. Na taj način, želi se osvijestiti javnost o štetnosti seksizma i rodnih stereotipa u javnom prostoru. Ovdje bi se brojale medijske kuće koje primjenjuju smjernice za rodno osjetljivo izvještavanje medija Ureda za ravnopravnost spolova. Treća mjera podrazumijeva unapređenje brige o reproduktivnom zdravlju žena, odnosno povećanu dostupnost ginekološke skrbi. Uspješnost ove mjere iskazana je u broju ginekoloških timova. Planira se i unaprijediti položaj žena na ruralnim mjestima što bi rezultiralo smanjenom ekonomskom ovisnošću žena na selu. Da bi se to ostvarilo provodit će se edukacijske radionice za žene kako bi se povećao broj vlasnica poljoprivrednih gospodarstva, a uspješnost mjere bit će vidljiva u udjelu vlasnica OPG-a. Uz to, želi se povećati razina znanja policijskih službenica i službenika o načelima i metodama borbe protiv višestruke diskriminacije čime bi se doprinijelo sigurnijem društvu za osjetljive skupine žena i LGBTIQ+ osobe. Kao pokazatelj rezultata služio bi broj policijskih službenika koji su za vrijeme specijalizacije pohađali potrebne tečajeve (URS, 2023: 3-5).

Plan za provođenje drugog prioritetnog područja Nacionalnog plana – *Unaprijediti položaj žena na tržištu rada* sadrži pet mjera. Prva od njih usredotočena je na unapređenje zaštite dostojanstva radnika kojim se želi neutralizirati *mobbing* i seksualno uznemiravanje. Uspješnost ove mjere bila bi iskazana u broju educiranih povjerenika za zaštitu dostojanstva radnika. Nadalje, želi se dodatno poticati razina zaposlenosti žena što bi trebalo rezultirati osnaženim radnim potencijalom žena, ublaženim posljedicama nezaposlenosti i smanjenim rizikom od siromaštva (URS, 2023: 6-8). Pokazatelj rezultata ove mjere je broj žena zaposlenih u okviru projekta *Zaželi – program zapošljavanja žena*. Planira se i rad na uravnoteženosti privatnog i poslovnog života na način da se informira šira javnost o važnosti uloge očeva u skrbi o djeci i poticanju očeva na korištenje roditeljskog dopusta. Žele se ukloniti stereotipi o ulogama žena i muškaraca u obiteljskom životu, a uspješnost toga bit će vidljiva u udjelu očeva koji koriste roditeljski dopust. Nadalje, žele se omogućiti povoljni krediti za žene poduzetnice kako bi se ojačala njihova konkurentnost. Ovdje navedeni pokazatelj rezultata je broj i iznos kredita poduzećima po kriteriju žena poduzetnica. Zadnja mjera drugog prioritetnog područja je jačanje konkurentnosti poduzetništva žena putem potpora, a uspješnost toga mjerila bi se brojem omogućenih potpora (URS, 2023: 6-8).

Za efektivno suzbijanje nasilja nad ženama u Akcijskom planu predstavljeno je 12 mjera. Planira se uspostavljanje sustava statističkog praćenja podataka o sudskim predmetima u kojima su žene žrtve rodno uvjetovanog nasilja, kako bi se dobio stvaran broj žena žrtava.

Sljedeća mjera je unapređenje kompetencije stručnjaka koji rade u području zaštite od nasilja kako bi se adekvatno pomoglo žrtvama nasilja. Također, želi se podići razina svijesti javnosti i žrtava o razlozima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja. Važno je i podizanje razine stručnosti u pravosudnom sustavu o rodno uvjetovanom nasilju čime bi se osiguralo postojanje sustava osjetljivog na potrebe i prava žrtava, a samim time i povećalo povjerenje žrtava u sustav. Planira se i podizanje razine stručnosti u pravosudnom sustavu o seksizmu i stereotipima. Dodatno, radi se i na podizanju stručnosti policijskih službenika i službenika u tom području (URS, 2023: 9-15). Jedan od prioriteta je i osiguravanje primjerenog postupanja institucija u slučajevima seksualnog nasilja za što je potrebno redovito praćenje zakonskih promjena. Nalaže se i provođenje analize zakonodavnih okvira zaštite od nasilja nad ženama i nasilja u obitelji s ciljem izrade prijedloga izmjena relevantnih propisa. U tom smjeru, potrebno je i revidirati mjere unutar kazneno procesnog zakonodavstva. To podrazumijeva revidiranje prava žrtava kaznenih djela nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Uz to, potrebno je revidirati materijalno i prekršajno zakonodavstvo, odnosno opise kaznenih djela i prekršaja te propisane sankcije. Konačno, potrebno je definirati licenciranje pravosudnih dužnosnika za rad na predmetima nasilja u obitelji (URS, 2023: 9-15).

Za ostvarenje četvrtog prioritetnog područja Nacionalnog plana koje se tiče rodno osjetljivog obrazovanja u Akcijskom planu predstavljene su dvije mjere. Prva od te dvije mjere odnosi se na motiviranje i poticanje učenika i učenica da buduće obrazovanje biraju neopterećeni spolnim stereotipima. To bi se mjerilo brojem odgojno-obrazovnih djelatnika u predškolskim, osnovnoškolskim i srednjoškolskim ustanovama koje sudjeluju u edukaciji o ravnopravnosti spolova. Mjerila bi se i uključenost učenika u izborne i fakultativne programe iskazane po spolu. Druga mjera usredotočena je na provođenje *Deklaracije o posvećenosti pitanju žena u digitalnom svijetu* čime se želi pridonijeti postizanju ravnopravnosti spolova u IT području (URS, 2023: 16-17).

Za provođenje petog područja Nacionalnog plana – *Unapređenje položaja žena u političkom odlučivanju*, u Akcijskom planu sadržane su dvije mjere. Prvom mjerom želi se podići svijest o značaju veće zastupljenosti žena na mjestima političkog odlučivanja kako bi se stvorili uvjeti za veću rodnu ravnopravnost. To bi se mjerilo brojem izbornih lista za Hrvatski sabor sa minimalno 40% zastupljenosti podzastupljenog spola i udjelom zastupnica. Druga mjera usmjerena je na općenito poboljšanje razine participacije žena u javnom životu kao na primjer uključivanjem žena u sport i sportske organizacije (URS, 2023: 18-19).

Za ostvarenje šestog prioritetnog područja – *Ravnopravnosti spolova u javnim politikama*, Akcijski plan sadrži tri mjere. Prije svega, želi se osnažiti kapacitet državne uprave za provedbu načela ravnopravnosti spolova u kreiranju rodno osjetljivih javnih politika, čime se osigurava prilagođenost javnih politika osjetljivim skupinama. Osim toga, plan je pružiti podršku tijelima državne uprave za izradu planova djelovanja za promicanje ravnopravnosti spolova. Također je važno osnažiti županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova što bi trebalo omogućiti veću vidljivost i osigurati kompetentnije sudjelovanje u kreiranju rodno osjetljivih politika (URS, 2023: 20-21).

Za promicanje ravnopravnosti spolova u međunarodnoj politici i suradnji to jest sedme točke Nacionalnog plana, Akcijski plan predstavlja četiri mjere. Prvo je potrebno uspostaviti sustav praćenja međusektorske suradnje s ciljem ispunjavanja međunarodnih obveza u području ravnopravnosti spolova. Treba poraditi i na promociji načela ravnopravnosti spolova u aktivnostima međunarodne razvojne suradnje koje provodi Ministarstvo vanjskih i europskih poslova. Dodatno, potrebno je jasno definiranim projektima poboljšati položaj žena u obrazovanju u zemljama primateljicama hrvatske razvojne pomoći. Isto je potrebno i u području zaštite zdravlja u zemljama primateljicama hrvatske razvojne pomoći (URS, 2023: 22-24).

5. ZAKLJUČAK

U ovom radu predstavljen je pojam rodne ravnopravnosti i problemi koji se vežu uz nedostatak iste te koje posljedice ostavlja na život žena. Pružene su definicije javne politike, rodne ravnopravnosti i rodno osviještene politike uz dokumente koji definiraju prava žena. Nadalje, pojašnjen je i mandat pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za koju je ustanovljeno da djeluje po *Zakonu o ravnopravnosti spolova* i pritužbama građana. U provođenju *Zakona o ravnopravnosti spolova* aktivan je i Vladin Ured za ravnopravnost spolova čiji je zadatak koordinacija aktivnosti za što efikasniju uspostavu ravnopravnosti spolova. Osim pravobraniteljice i Ureda, djeluje i Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora čija je glavna uloga praćenje provođenja politike i poticanje Sabora na brigu o spolnoj ravnopravnosti. Ustanovljeno je da Republika Hrvatska od 1991. godine djeluje prema *UN-ovoj Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena* (CEDAW) te sukladno tome periodično predaje izvješća o napretku. Dodatno, prikazane su primjedbe i preporuke Odbora za uklanjanje diskriminacije žena na posljednja periodična izvješća Republike Hrvatske. Navedeni su i hrvatski gradovi i županije potpisnice *Europske povelje za ravnopravnost žena i muškaraca* te što je njome propisano. U radu je također spomenuta *Istanbulska konvencija* i njezine odrednice

te mehanizmi njezine provedbe o kojima brine GREVIO. U sljedećem poglavlju iznesene su europske javne politike promicanja ravnopravnosti spolova. Dakle, opisana je rodna ravnopravnost kao jedna od temeljnih vrijednosti Europske unije, a uz nju navedene su i bitnije direktive i rezolucije europskih institucija na tom području. Predstavljene su i važne strategije za ostvarenje rodne ravnopravnosti poput *Strategije Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025.* Spomenuta Strategija detaljno je predstavljena kroz njezinih šest područja djelovanja. Nakon toga, pružen je i uvid u djelovanje Vijeća Europe te ukratko prikazane tri strategije za ravnopravnost spolova Vijeća Europe. Potom je prikazana hrvatska javna politika promicanja ravnopravnosti spolova i to ponajprije kroz Ustav Republike Hrvatske zajedno sa *Zakonom o ravnopravnosti spolova*. Posebno detaljno predstavljeni su hrvatski *Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine* te *Aksijski plan za provedbu Nacionalnog plana za razdoblje do 2024. godine* u kojem stoji popis aktivnosti za ostvarenje prethodnog nacionalnog plana.

Usprkos svemu stav autorice je da središnja tema ovog rada, odnosno rodna ravnopravnost zaslužuje i mora dobiti još i više pažnje kako bi se uistinu uspostavila u našem društvu. Potrebno je pojačano raditi na edukaciji zajednice, donošenju i provođenju raznih direktiva, rezolucija i zakonskih akata s ciljem borbe protiv rodne neravnopravnosti, nasilja nad ženama, rodne diskriminacije, seksizma i marginalizacije žena. Budući da smo i sami svjedoci kršenju prava žena nezaobilazni su radovi poput ovog kako bi se široj javnosti ukazalo na postojanje problema, ali i mogućnosti koje se otvaraju efikasnim javnim politikama i kontinuiranom borbom protiv rodne neravnopravnosti. Upravo zato smatram da postoji ogroman prostor za buduća istraživanja koja su u mogućnosti dublje ući u problematiku ovog rada, a koja će svakako pridonijeti razvoju diskursa rodne ravnopravnosti i rodno osviještenih javnih politika.

Mia Piljek

Završni rad

Stručni prijediplomski studij Javna uprava

Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu

LITERATURA

1. CEDAW (2015) Zaključne primjedbe o Četvrtom i petom periodičnom izvješću za Hrvatsku
2. Coe.int (2024) Council of Europe adopts Gender Equality Strategy for 2024-2029 <https://www.coe.int/en/web/portal/-/council-of-europe-adopts-gender-equality-strategy-for-2024-2029> Pristupljeno 25. kolovoza 2024.
3. Coe.int (2024) Gender equality <https://www.coe.int/en/web/genderequality> Pristupljeno 24. kolovoza 2024.
4. Europska komisija (2020) Unija ravnopravnosti: Strategija za rodnu ravnopravnost 2020.-2025.
5. GREVIO (2023) Osnovno evaluacijsko izvješće GREVIO-a o zakonodavnim i drugim mjerama kojima se provode odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Istanbulska konvencija) HRVATSKA
6. Hrvatski sabor (2017) Zakon o ravnopravnosti spolova. *Narodne novine* 69/17
7. Petak, Z. (2008). Javne politike i problemi modernog upravljanja. Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave, 8(2), 443-462.
8. prs.hr (2024) Nadležnost Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova <https://www.prs.hr/cms/page/9> Pristupljeno 6. kolovoza 2024.
9. Ravnopravnost.gov.hr (2024) Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskoga sabora <https://ravnopravnost.gov.hr/institucionalni-mehanizmi-1639/odbor-za-ravnopravnost-spolova-hrvatskoga-sabora/2021> Pristupljeno 6. kolovoza 2024.
10. Ravnopravnost.gov.hr (2024) Strategija za ravnopravnost spolova 2014.-2017. <https://ravnopravnost.gov.hr/arhiva/biblioteka-ureda/strategija-za-ravnopravnost-spolova-vijeca-europe-2014-2017/1634> Pristupljeno 25. kolovoza 2024.
11. Ravnopravnost.gov.hr (2024) Strategija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe od 2018. do 2023. <https://ravnopravnost.gov.hr/arhiva/biblioteka-ureda/strategija-za-ravnopravnost-spolova-vijeca-europe-od-2018-do-2023/3145> Pristupljeno 27. kolovoza 2024.
12. Šarin, Duška i Gržetić, Lucija (2023) Ravnopravnost spolova kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. *FIP - Financije i pravo*, 11(1), 51-72.
13. Ured za ravnopravnost spolova (2023) Akcijski plan za provedbu nacionalnog plana za ravnopravnost spolova, za razdoblje do 2024. godine

14. Ured za ravnopravnost spolova (2023) Nacionalni plan za ravnopravnost spolova za razdoblje do 2027. godine
15. eur-lex-europa.eu (2024) Načelo supsidijarnosti <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:subsidiarity> Pristupljeno 23. kolovoza 2024.